

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

אתה כוננת מישרים

כי תראה חמור שנאך רבין תחת משאו ותדלת מעוזב לו עוזב תעזב עמו" (כ.ה)

על פסוק זה, מובא במדרש (תנחומא משפטים סימן א): "מהו 'אתה כוננת מישרים'? - אמר רבי אלכסנדר: שני חמרים מהלכין בדרך שנאין זה לזה, רבץ לאחד מהן חמורו".

צריך להקדים ולומר שאנו בתקופתנו לא יודעים מה הם "חמרים", אבל פעם החמור היה כלי התחבורה המקביל, עליו היו נושאים את כל המשאות, ואלו שהנהיגו את החמורים נקראו "חמרים".

בימינו אין חמורים, יש מכונניות ומשאיות, וכדי לשבר את האין בהבנת דברי חז"ל, נתאר לעצמנו שני נהגי מוניות. כידוע, אמן שונא את בן אמונתו, וגם הם, נהגי המוניות, נלחמים על כל נוסע ושונאים האחד את זולתו. זוהי הדגמא בימינו ל"שני חמרים".

וכן, מעשה בשני חמרים, נקרא להם געצל ושמערל, שהיו מהלכים בדרך והיו שונאים זה את זה. כבר כמה שנים שגעצל אומר לשמערל: "אתה תופס לי את הפרנסה, חושף לי את הקונים מהיד, אתה מוציא לי את הלחם מהפה!..." ושמערל צועק לעמתו: "לא, אתה גנב, אני הייתי קדם, מה אתה לוקח אותו". בקצור, ששון ושמחה - שונאים משבעים. עוד יום, עוד שבוע, עוד חדש, וכל יום מעשים חדשים, געפערלאך, שנאה כזו שלא שך - תהום מפרידה ביניהם.

יום אחד עומד געצל בתחנת ההסעות וצועק: "פנוי להובלה" - ואין קונה, אף אחד לא בא. פתאום, אחרי שעתים, מגיע השונא שלו - שמערל, וגם הוא מחכה לקליינט. בדיוק באותו רגע מגיע אחד שצריך הובלה ושמערל הזה צועק לעברו: "בוא, בוא, הפנס..." הלה נענה לו, מטעין על חמורו את המשא ומתכוון לצאת לדרך "אתה לא מתבייש?! זועק לעברו געצל, "אני שעתים עומד פה ומחכה, ואתה בא ולוקח? א גנב, א גזלן, אין מחילה עולמית!"

כך עמד געצל וקלל את שמערל על מה שעשה לו. אחרי שעה וחצי, ברוך ה' בשעה טובה ומצלחת הגיע נוסע, וגעצל יוצא עמו לדרך. הלב מלא עד גדותיו בשנאה לשמערל.

הוא נוסע ונוסע, והנה לפתע הוא רואה מרחוק חמור רובץ תחת משאו. הוא לא יודע מי זה, ואומר: "רבנו של עולם, יהי רצון שזה יהיה שמערל!" יהי רצון, אבל עדין הוא לא יודע מי זה.

נוסע הלאה ומגיע קצת יותר קרוב: "לעגלון יש כובע אדם גדול, כמו הכובע של שמערל...". מתקרב עוד, עד שמגיע אליו. ואז אורו עיניו: "או, דאס איז דאס, זהו זה. שמערל תקוע כאן, אין עובר ושב, 'הא מנח' וילמד לקח שלא עושים כאלו גולות לאור השמש!"

נעמד על העגלה, לוקח את המושכות וצועק "דיו דיו!" השמחה עד לב השמים. הרמב"ם אומר שאין שמחה גדולה יותר מהנשמה. געצל ממשיך בדרך, ושמערל נותר לו תקוע עם החמור.

הוא ממשיך לנסע, עוד חמשים מטר, מאה מטר. לפתע חולפת בראשו המחשבה: "מה עשיתי? הלא יש לי הזדמנות נפלאה לקים מצות: 'כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו... עזב תעזב עמו!' מי יודע אם עוד פעם בחיים אזכה לקים כזו מצוה - 'חמור שנאך' בהדור, אין לי שונא יותר גדול משמערל, ואני אלך? תפלין הנחתי היום? קריאת שמע אמרתי היום? הרי זו מצוה בתורה, גם זו מצוה בתורה - 'עזב תעזב עמו'".

הוא עוצר, מסתובב לאחוריו ומגיע אל אותו בעל מחלקת,

השונא הגדול שלו. שמערל חשב שהלה בא לתת לו מכות... מה, הוא חוזר אלי?

"תגיד לי, שמערל, פונה אליו געצל, "אולי אפשר לעזר לך, אני רואה שאתה לא מסתדר"

ההוא לא מאמין - מה קורה פה? "נו, ודאי ודאי, אני תקוע פה שעתים וחצי ואף אחד לא בא"

"בסדר, בוא ביחד נפרק את המשא".

פורקים את המשא מהחמור, מקימים את החמור - ומקימים מצות סעינה, כך עשו שתי מצוות: געצל קים את מצות "עזב תעזב עמו", ושמערל גרם לו לקיים המצוה.

"להיכן אתה נוסע?", מתענגן שמערל.

"אני נוסע לירושלים".

"נו, זה טוב, גם אני בדרך לשם" - והם נוסעים ביחד.

אומרים חז"ל: "נמצאו עושין שלום ביניהם, וחברו אומר: לא הייתי סבור שהוא שונאי, ראה היאך רחם עלי כשראה אותי ואת חמורי ברחוק. מתוך כך נכנסו לפנדק, אכלו ושתו ביחד ונתאבהו זה לזה".

נכנסים שני האויבים לשעבר לפנדק אחד ואומרים: איזו מצוה קימנו עכשיו! חד בדרך! שותים ביחד 'לחיים', ומאז נעשים ידידי נפש. זה קם בבקר - 'בבקשה, אתה קודם', והשני - 'לא, מה פתאום, אתה קודם'".

שואלים חז"ל: מי בעולם יכול לעשות שלום במצב של כזו שנאה תהומית? פסוק בחמש! "היי 'אתה כוננת מישרים משפט וצדקה'".

בתורה יש כזו ישרות.

כאלו שונאים נוראים נהפכו להיות ידידי נפש. כיצד? - התורה, היא עשתה שלום ביניהם.

את הדברים הללו דברתי בצבור לפני כמה שנים. אחרי כמה זמן באה ידיעה, שהדברים חוללו מהפכה בין שני שכנים - נקרא להם ראובן ושמעון - שהיו שונאים משבעים.

ויהי היום וראובן עשה אופרוף. שמעון החליט שזהו הזמן לעשות עמו שלום.

איך?

הוא לא אמר 'בוא נעשה שלום'. הוא בא לראובן ואמר לו: "קדם כל מזל טוב לך על החתנה שאתה עושה בשבוע הבא. שנית, יש לי שאלה קטנה אליך - יש לך שבת אופרוף מחר, אולי אתה צריך מקום בשביל האורחים לישון? אצלי בבית יש לי כמה משות ריקות".

הלה נבהל, לא האמין למשמע אָניו. "כן, ודאי, כל מטה חשובה". חשב לעצמו: 'לא ידעתי ששמעון הוא בעל מדות טובות כל כך. מיד שלח לו הזמנה לחתנה. שמעון כמובן הגיע לחתנה ונהיו ידידים ואוהבים'.

"אתה כוננת מישרים" - מה שמצוה אחת יכולה לעשות!

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

לחיות 'אמונה' בפעל

וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה מקרבך (כ.ה)

בהגדה של פסח "באהלי צדיקים" מספר המעשה הבא: באחד הימים בא יהודי לפני בעל "בית אברהם" מסלונים וצ"ל והתלונן שהתחילו להתחרות בו במסחרו.

אמר לו הרבי: הבה אספר לך מעשה שהיה: רבי דוד זלצר זצ"ל, חותנו של בעל "יסוד העבודה" מסלונים זצ"ל, נמנה על חסידי הסבא קדישא מלעכוביץ' זצ"ל.

רבי דוד היה סוחר המלח היחיד בעירו, ועסקיו פרחו באין מפריע, אך לפתע קם לו מתחרה. מהר רבי דוד, נסע אל הרבי מלעכוביץ' והעביר לו פתקה בה בקש שהרבי יתפלל עליו שלא יכאב לו לבו, כאשר הלה ירויח... הרבי ברח - ורבי דוד שב לביתו.

המתחרה, אכן, הצליח מאד בעסקיו, ולא חלף זמן רב עד שרבי דוד הגיע שוב לרבי, כשבידו פתק חדש: אמנם איני חש שהרווחים שלו נואבים לי, אך עדין איני רגוע, אני סבור, שאלו היה אדם פותח בעירי בית מסחר אחר ומצליח בו, הייתי שמח בהצלחתו, ובמקרה דנו, איני חש שמחה. לפיכך אני מבקש שהרבי יברך אותי שלא רק שלא אצטער, אלא שאשמח... והרבי ברח.

כששים ה"בית אברהם" את ספורו, שאל היהודי בלהיטות: "נו, ורבי דוד הצליח במסחרו?"

הביט בו הרבי במבט מלא רחמים וחסמיה ואמר: "ולהגיע לדרגה שמבקשים כאלו בקשות - אין זו הצלחה? ולקבל חתן כבעל "יסוד העבודה", כלום אין זה רוח?!"

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוק האור)

השב תשיבנו - גם למי שימקניטך בדברים

כי תפגע שור איבה או חמור תעה השב תשיבנו לו (כג, ד)

הנצי"ב בפרושו "העמק דבר" מבאר, ש"איבה" האמור כאן הפונה למי שמקניטו בדברים, אף על פי שאינו מצר לו בפעל, כלפיו אמר הכתוב שהיה עולה על הדעת לומר שהמוצא יסלק ידו מהשיב לו את אבדתו, משום שכשיבוא אצלו יקניטוהו בדברים, וטוב וישר להתרחק ממנו. ואף על פי כן - אומרת התורה - "השב תשיבנו לו", ושומו מצוה לא ידע דבר רע, ואפילו אם יפגעהו בדבר רע - יתאפק ויילך לו אחר שייבנו.

אדם עלול לחשב בלבו: 'מה פתאום שאחזיר את האבדה לאדם כזה? הרי הוא מסגל להגיד: 'אתה לא מצאת את החמור, אתה גנבת אותו! מה לי ולצרה זו? אינני רוצה שום עסק עם ספוס כזה!' באה התורה ואומרת: אל תתחשב במה שהוא עלול להעליל עליך, אלא "השב תשיבנו לו".

אציל פולני אבד סכום עתק של כסף: אלפים רובל שבין ותקיליו. הוא תלה מודעות גדולות: "מי שמצא ארנק עם כסף וישיב אותו אלי - יקבל מתנה מאה רובל", מבלי לכתב כמה כסף היה בו.

הגיע אליו יהודי אחד, שמצא את הארנק, והשיב לו אותו. היהודי המתין שהגוי יקיים את הבטחתו, ויגן לו מאה רבל מתנה, אך במקום זה, הגוי, שהבחין שיש לו עסק עם יהודי, התחיל להרים צעקות: "גנב! היו פה שלשת אלפים רובל! תחזיר עוד אלף! איך אתה עוד מעז לבקש מאה רובל מתנה?!" לא פחות ולא יותר: הגוי הזעיק את המשטרה, והיהודי הובל לתא המעצר והעמד למשפט.

בצר לו פנה היהודי לרבה של לודז', רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, שהיה חכמא דיהודאי, וספר לו את כל הספור. אמר לו הרבי: "תודיע לי מתי המשפט ואני אהיה הסגור שלך".

הגיע יום המשפט. היהודי הבהל הישר מהפלא לבית המשפט, כשהוא אזוק באזקים. האציל הפולני עמד נגדו ושטח בפני השופט את טענותיו, ורבי אליהו חיים מייזל הקשיב מהצד למהלך המשפט.

כשהגוי סים את דבריו, בקש רבי אליהו חיים את רשות הדבור, ומשאו נתנה לו, אמר: "אני מכיר את האציל הפולני הזה מזה שנים רבות. אדוני השופט! דע לך שכל מלה שהוא אומר - אמת! אין לכבודו משג עד כמה הוא מקפיד על האמת".

האציל הפולני שמע שהרב מעיד עליו שכל מלה שלו היא אמת, צהל ושמח. לבו התנפח מגאוה: "אפלו הרב אומר שאני איש אמת...". ואז אמר הרב לשופט: "תשאל את האציל אם הוא מאמין לדברים שלי".

השופט שאל את האציל, והוא השיב: "בנדאי! כל דברי הרב קדש הם! הרב אמר עלי שכל מלה שלי אמת, וגם אני מכבד את הרב ואומר שכל מלה שלו אמת".

והרב המשיך: "אבל אני מכיר גם את היהודי, ואני יודע בדיועה ברורה שכל מלה שלו היא אמת, הוא אף פעם לא

משקר, והוא טוען שהוא מצא אלפים רובל. אז איך זה יכול להיות שהאציל אומר שלשת אלפים והיהודי אומר אלפים? כנראה שזה לא אותו ארנק! הארנק של האציל, עם שלשת אלפי הדינרים, עדין לא נמצא. היהודי מצא ארנק אחר ששם היו רק אלפים רובל. לפי חסי המדינה, במקרה כזה מניחים את הארנק עם אלפים הרובל במשך שנה במשטרה, ואם עד אז לא נמצא המאבד - הארנק שייך למוצא".

רבי אליהו חיים סים את דבריו, והשופט קבל אותם ונתן להם תקף של פסק דין.

הבנתם איך זה עובד? המאבד עוד מעליל עלילות על המוצא... זהו שאמר הנצי"ב: "שהיה עולה על הדעת לומר שהמוצא יסלק ידו מהשיב לו, משום שכשיבוא אצלו יקניטו בדברים, וטוב וישר לקטות ממנו". היהודי הזה עושים לו טובה, משיב לו את אבדתו, והוא משיב רעה תחת טובה ומעז להעליל עליו עלילות - אתה גנבת אותו! באה התורה ואומרת: אל תעשה חשבונות כאלה, אלא "השב תשיבנו לו".

(רבי מאיר צימרוט שליט"א - נאה דורש)

מאמירת האמת לא מפסידים!

מדבר שקר תרחק (כג, ו)

בחור אחד, מעבב שדוכים, שהגיע לגיל שלשים ושתים, בא לרבי רפאל שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, ושאלה בפיו: "נכנסתי כבר הרבה פעמים, ולצערי אני למוד אכזבות. והנה, סוף כל סוף הציעו לי עכשיו הצעה שמוצאת מאד חן בעיני. דא עקא, אני מבגר ממנה בתשע שנים. שאלתי האם לומר לה את האמת בנוגע לגילי, או אז יש סכויים רבים שהיא תוריד את השדוך, או שאשקר ואפחית כמה שנים מגילי האמת?".

כל החברים שלו יעצו לו פה אחד, שיפחית את גילו: "בשדוכים כלם משנים מן האמת", אמרו לו.

כלם יודעים שלבחור בגיל כזה אין הרבה הצעות, והנה סוף סוף יש הצעה. דא עקא, היא עומדת על פרעי תרנגולת. לגלות עכשיו - סכנה. לגלות אחרי הארוסין - סכנה עוד יותר גדולה. לא רק שהוא יהיה בחור מבגר אלא גם מבטל שדוך...

הרב שמואלביץ החליט ללכת לשאל את מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל. נענה הרב ואמר מיד: "כרגע יש לו כבר בעיה אחת שהוא מבגר. כעת רוצה אתה להוסיף לו עוד בעיה ולהפך אותו לשקרן? אם עם בעיה אחת צריך נסים, עם שתי בעיות לא יהיה די בנסים, אלא יצטרכו נסי נסים... עליו ללכת ישר ולומר את האמת", פסק הרב שטיינמן.

הרב שמואלביץ שב לבחור, ואמר לו את פסקו של הרב שטיינמן. דא עקא, כשחבריו שמעו על כך, אמרו לו: "הרב שטיינמן נמצא בדגרות גבוהות של בטחון. הוא בבחינת סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה. אתה לא בדרגה שלו! הרב שטיינמן אינו משקר אף פעם, אבל אנחנו משקרים מאה פעמים ביום... שקר אחד יותר, שקר אחד פחות, לא יעלה ולא יוריד..."

אולם הבחור החליט: "יש לי אמונת חכמים! אני הולך על פי מה שהורה הרב שטיינמן, ולא משקר".

בפגישה שנקבעה, אי אפשר לומר שהבחור לא רעד מהשאלה שהבחורה עשויה לשאל בנוגע לגילו, כי הוא כן רעד! אבל כשהשאלה אכן נשאלה - הוא השיב את האמת.

עכשיו, רבותי, תשמעו מה שאמרה הבחורה... נלמד מזה פרק מאלף באמונת חכמים:

"ידעתי בדיוק את גילך על פי התוכנה של משרד הפנים שישנה ברשותי. אלא שאמרת לי לעצמי, שאשאל אותך לגילך, כדי לבדוק כיצד מתחיל אתה את החיים אתי. אם תתחיל בשקר, ולא תחשוף את גילך האמיתי - אסיק מזה שכל החיים בינינו יהיו בשקר, ואוריד את השדוך. אך אם תאמר את האמת, הרי אומר שהאמת חשובה לך - עם כזה בחור אני מענינת להתחתן, על אף שהוא מבגר ממני בתשע שנים".

כשהולכים עם האמת, ועם אמונת חכמים - זה ללכת עם הקב"ה! וכשהולכים בדרך הזאת זוכים לקבל גם עולם הזה וגם עולם הבא.

(רבי גואל אלקריף שליט"א)